DOMSTOLENS DOM (Fjerde Afdeling)

20. maj 2010 *

I sag C-308/08,

angående et traktatbrudssøgsmål i henhold til artikel 226 EF, anlagt den 10. juli 2008,

Europa-Kommissionen ved S. Pardo Quintillán og D. Recchia, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøger,

mod

Kongeriget Spanien ved N. Díaz Abad, som befuldmægtiget, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgt,

har

* Processprog: spansk.

DOMSTOLEN (Fjerde Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, J.-C. Bonichot, og dommerne C.W.A. Timmermans, K. Schiemann, P. Kūris og L. Bay Larsen (refererende dommer),

generaladvokat: E. Sharpston
justitssekretær: R. Grass,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

1 I stævningen har Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber nedlagt påstand om, at Domstolen fastslår, at Kongeriget Spanien har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter (EFT L 206, s. 7, herefter »habitatdirektivet«), som fortolket ved dom af 13. januar 2005, Dragaggi m.fl. (sag C-117/03, Sml. I, s. 167) og af 14. september 2006, Bund Naturschutz in Bayern m.fl. (sag C-244/05, Sml. I, s. 8445) samt i henhold til dette direktivs artikel 12, stk. 4, hvad angår projektet til udbygning af en bivej på strækningen fra Villamanrique de la Condesa (Sevilla) til El Rocío (Huelva) (herefter »projektet til udbygning af en bivej«).

Retsforskrifter

EU-retlige forskrifter

2 Det udtales i sjette betragtning til habitatdirektivet, at »for at sikre genopretning eller opretholdelse af en gunstig bevaringsstatus for naturtyper og arter af

fællesskabsbetydning bør man udpege særlige bevaringsområder for at oprette et sammenhængende europæisk økologisk net i henhold til en fastlagt tidsplan«.

3 Det fastsættes i »habitatdirektivets« artikel 3, stk. 1, at »[d]er oprettes et sammenhængende europæisk økologisk net af særlige bevaringsområder under betegnelsen« Natura 2000. »Dette net, der består af lokaliteter, der omfatter de naturtyper, der er nævnt i bilag I, og levesteder for de arter, der er nævnt i bilag II, skal sikre opretholdelse eller i givet fald genopretning af en gunstig bevaringsstatus for de pågældende naturtyper og levestederne for de pågældende arter i deres naturlige udbredelsesområde«.

4 Habitatdirektivets artikel 4 er affattet som følger:

»1. På grundlag af kriterierne i bilag III (etape 1) og de relevante videnskabelige oplysninger foreslår hver medlemsstat en liste over lokaliteter, og det oplyses, hvilke naturtyper efter bilag I og hvilke naturligt hjemmehørende arter efter bilag II der findes på disse lokaliteter. […]

Listen sendes til Kommissionen inden tre år efter direktivets meddelelse sammen med oplysninger om hver lokalitet. […]

2. På grundlag af kriterierne i bilag III (etape 2) og for hvert af de fem biogeografiske områder, der er nævnt i artikel 1, litra c), nr. iii), og for hele det område, der er nævnt i artikel 2, stk. 1, opstiller Kommissionen i forståelse med hver af medlemsstaterne og på grundlag af medlemsstaternes lister et udkast til en liste over lokaliteter af fællesskabsbetydning, hvoraf det fremgår, på hvilke lokaliteter der findes en eller flere prioriterede naturtyper, eller hvor der lever en eller flere prioriterede arter.

[…]

Den liste over lokaliteter, der er udvalgt som lokaliteter af fællesskabsbetydning, og som viser lokaliteter med en eller flere prioriterede naturtyper eller en eller flere prioriterede arter, vedtages af Kommissionen efter fremgangsmåden i artikel 21.

[…]

5. Så snart en lokalitet er opført på listen i stk. 2, tredje afsnit, er den omfattet af artikel 6, stk. 2, 3 og 4.«

5 Blandt de arter af fællesskabsbetydning, der er nævnt i bilag II til habitatdirektivet, findes også som en prioriteret art Lynx pardina (herefter »den iberiske los«). Direktivets artikel 1, litra h), definerer »prioriterede arter« som værende »de arter, som er nævnt i litra g), nr. i), og for hvis bevaring Fællesskabet har et særligt ansvar under hensyn til omfanget af andelen af deres naturlige udbredelse inden for det område, der er nævnt i artikel 2«.

6 Habitatdirektivets artikel 6, som fastsætter en beskyttelsesordning for lokaliteter af fællesskabsbetydning, bestemmer i stk. 2:

»Medlemsstaterne træffer passende foranstaltninger for at undgå forringelse af naturtyperne og levestederne for arterne i de særlige bevaringsområder samt forstyrrelser

af de arter, for hvilke områderne er udpeget, for så vidt disse forstyrrelser har betydelige konsekvenser for dette direktivs målsætninger.«

7 Habitatdirektivets artikel 12, stk. 4, er affattet som følger:

»Medlemsstaterne indfører en ordning med tilsyn med uforsætlig indfangning eller drab af de dyrearter, der er nævnt i bilag IV, litra a). På grundlag af de indhentede oplysninger gennemfører medlemsstaterne de yderligere undersøgelser eller træffer de bevaringsforanstaltninger, der er nødvendige for at sikre, at uforsætlig indfangning eller drab ikke får en væsentlig negativ virkning for de pågældende dyrearter.«

8 Den iberiske los er nævnt blandt de arter, der er opregnet i bilag IV, litra a), til habitatdirektivet.

Sagens faktiske omstændigheder og den administrative procedure

9 I december 1997 forslog Kongeriget Spanien nationalparken Doñana som lokalitet af fællesskabsbetydning, navnlig på grund af forekomsten af iberisk los.

10 I november 1999 — det vil sige mellem det tidspunkt, hvor denne lokalitet var blevet foreslået, og det tidspunktet, hvor Kommissionen rent faktisk opførte den som lokalitet af fællesskabsbetydning — blev projektet til udbygning af en bivej vedtaget. Vejen grænser op til og krydser delvist nationalparken Doñana.

11 Da Kommissionen mente, at projektet til udbygning af en bivej var blevet gennemført, uden at der var blevet truffet alle de nødvendige foranstaltninger med henblik på at undgå negativ indvirkning på miljøet, navnlig på den iberiske los, blev der den 1. april 2004 fremsendt en åbningsskrivelse til Kongeriget Spanien, som kritiseredes for at have tilsidesat navnlig de forpligtelser, der påhviler det i henhold til habitatdirektivets artikel 6 og 12.

12 For at tage hensyn til den ovennævnte dom i sagen Dragaggi m.fl. fremsendte Kommissionen den 4. juli 2006 en supplerende åbningsskrivelse til Kongeriget Spanien. Heri anførte den, at Kongeriget Spanien havde tilsidesat sine forpligtelser ifølge habitatdirektivet som fortolket i denne dom samt ifølge direktivets artikel 12, stk. 4. I den forbindelse påpegede Kommissionen vigtigheden af den iberiske los' tilstedeværelse i det område, hvor projektet til udbygning af en bivej var blevet gennemført, og anførte, at omdannelsen af en bivej til en landevej opdelte denne arts naturlige habitat og eksponerede arten for risikoen for uforsætligt drab, da de beskyttende foranstaltninger ikke kunne anses for passende.

13 Ved beslutning 2006/613/EF om vedtagelse af listen over lokaliteter af fællesskabsbetydning i det mediterrane biogeografiske område i henhold til direktiv 92/43

(EUT L 259, s. 1) optog Kommissionen den 19. juli 2006 nationalparken Doñana på denne liste.

14 Ved skrivelse af 25. september 2006 svarede Kongeriget Spanien, at der efter iværksættelsen af afhjælpende foranstaltninger ikke længere var sket noget sammenstød, og at beskyttelsesforanstaltningerne — uden at kunne udelukke sammenstød — i meget høj grad antoges at mindske risikoen herfor.

15 Da Kommissionen fandt, at overtrædelsen af EU-retten fortsattes, fremsatte den den 18. oktober 2006 en begrundet udtalelse, hvori den gentog klagepunkterne og opfordrede Kongeriget Spanien til at efterkomme udtalelsen inden for en frist på to måneder fra modtagelsen.

16 Som svar fremsendte Kongeriget Spanien den 18. december 2006 en rapport fra Junta de Andalucía, som endnu engang fremhævede, at der ikke siden iværksættelsen af de afhjælpende foranstaltninger var sket noget sammenstød med den iberiske los.

17 Den 10. juli 2008 anlagde Kommissionen det foreliggende søgsmål, da den fortsat fandt situationen utilfredsstillende.

Om søgsmålet

Om det første klagepunkt vedrørende den påståede tilsidesættelse af pligten til ikke at tillade indgreb, der kan bringe den omhandlede lokalitets økologiske kendetegn i alvorlig fare, hvilken pligt påhviler Kongeriget Spanien i henhold til habitatdirektivet

Parternes argumenter

18 Kommissionen har gjort gældende, at Kongeriget Spanien ved at gennemføre det omhandlede projekt til udbygning af en bivej uden at lade det være ledsaget af gennemførelsen af passende beskyttelsesforanstaltninger har foretaget et indgreb, som i alvorlig grad har ændret de økologiske kendetegn ved lokaliteten af fællesskabsbetydning, sådan som den var blevet foreslået, eftersom denne lokalitet blev anset for at være en absolut nødvendig lokalitet for den iberiske los.

19 På trods af de afhjælpende foranstaltninger, som de spanske myndigheder har iværksat, opsplitter dette indgreb i et område, der er særligt følsomt for den iberiske los' tilværelse, nemlig nævnte arts habitat, hvilket vanskeliggør spredningen af unge losser samt forbindelsen mellem »territoriale grupper« og frem for alt udsætter de unge artsfæller for faren for at dø ved sammenstød. Heraf følger en risiko for, at denne prioriterede art forsvinder, hvilket vil være i strid med habitatdirektivets forpligtelser som fortolket i Domstolens retspraksis.

20 Kongeriget Spanien har repliceret, at den regionale forbindelsesvej mellem Villamanrique de la Condesa og El Rocío fremtrådte og stadig fremtræder som en asfalteret vej, som de andalusiske myndigheder har begrænset sig til at vedligeholde på en passende måde. Der kan således ikke antages at være foretaget et indgreb, der har bragt lokalitetens økologiske kendetegn i alvorlig fare. Selv hvis dette antoges at være tilfældet, har Kongeriget Spanien under alle omstændigheder iværksat foranstaltninger for at undgå indgreb i miljøet.

Domstolens bemærkninger

21 Det skal påpeges, at medlemsstaterne i henhold til habitatdirektivet og hvad angår de lokaliteter, hvor der findes prioriterede naturtyper og/eller prioriterede arter, og som er udpeget med henblik på at blive opført på fællesskabslisten, er forpligtet til at træffe passende beskyttelsesforanstaltninger for at kunne opretholde de nævnte lokaliteters kendetegn. Medlemsstaterne kan derfor ikke give tilladelse til indgreb, som risikerer at bringe lokaliteternes økologiske kendetegn i alvorlig fare. Dette vil bl.a. være tilfældet, når et indgreb medfører risiko for, at prioriterede arter, der findes på lokaliteten, forsvinder (jf. i denne retning dommen i sagen Bund Naturschutz in Bayern m.fl., præmis 44 og 46).

22 Kommissionen har dog netop kritiseret Kongeriget Spanien for at have tilladt et indgreb, som angiveligt i alvorlig grad har ændret de økologiske kendetegn ved den foreslåede lokalitet af fællesskabsbetydning, og som risikerer at føre til, at den iberiske los — der er en prioriteret art, hvis forekomst på den omhandlede lokalitet er én af flere grunde til, at nationalparken Doñana af Kongeriget Spanien blev foreslået som lokalitet af fællesskabsbetydning — forsvinder.

23 I den forbindelse skal der lægges vægt på fast retspraksis, hvorefter det påhviler Kommissionen at godtgøre, at det påståede traktatbrud foreligger. Det er nemlig Kommissionen, der skal fremføre de omstændigheder, som er nødvendige for, at Domstolen

kan efterprøve, om der foreligger et traktatbrud, uden at Kommissionen kan påberåbe sig nogen formodning herfor (jf. dom af 4.10.2007, sag C-179/06, Kommissionen mod Italien, Sml. I, s. 8131, præmis 37, og af 10.9.2009, sag C-416/07, Kommissionen mod Grækenland, Sml. I, s. 7883, præmis 32).

24 Det står fast, at den første asfaltering af bivejen, der forbinder Villamanrique de la Condesa med El Rocío, blev fuldført i 1989. Hvad angår det omhandlede anlægsprojekt blev der givet tilladelse til dets gennemførelse i februar 2000 under forbehold af iværksættelsen af foranstaltninger, såsom etablering af vildtpassager, opstilling af passende skiltning og opsætning af vildthegn langs med den strækning, der går gennem skovområdet, som er det gunstigste område til bevaring af den iberiske los. Udbygningen af bivejen var fuldført i juli 2001. En række supplerende afhjælpende foranstaltninger blev dog gradvist foretaget og færdiggjort i november 2004. Det fremgår af sagsakterne, at, uanset at asfalteringsarbejderne hverken ændrede den omhandlede forbindelsesvejs forløb eller størrelse, ændrede de dog brugen heraf ved at omdanne vejen fra bivej til landevej. Konsekvensen af denne udbygning har været stigende trafik, navnlig af private køretøjer, og højere hastighed ved kørsel dér.

25 Det er ubestridt, at lineære transportinfrastrukturer almindeligvis kan udgøre en reel barriere for visse arter omfattet af habitatdirektivet og — da deres naturlige udbredelsesområde således opsplittes — kan fremme endogami og genetisk drift inden for disse arter. Den omhandlede udbygning ses dog ikke reelt at have haft nogen virkning på opsplitningen af den iberiske los' habitat.

26 Følgende skal i denne forbindelse fastslås.

27 Det fremgår af undersøgelsen om optælling af bestanden af den iberiske los i Spanien og Portugal (El Lince ibérico (Lynx pardinas) en España y Portugal — Censo — diagnóstico

de sus poblaciones, J.N. Guzmán m.fl., Ministerio de Medio Ambiente, 2004), at ca. halvdelen af bestanden af den iberiske los, som lever i nationalparken Doñana, er koncentreret på 20% af nationalparkens areal, lige dér hvor man finder den største bestand af kaniner, som er deres hovednæringskilde.

28 På grund af manglen på kaniner på 75% af den iberiske los' udbredelsesområde er antallet af yngleområder i øvrigt faldet fra ca. 12 til maksimalt 8.

29 Desuden følger det af resuméet af den endelige aktivitetsrapport, som er udarbejdet af de spanske myndigheder og vedrører perioden fra den 1. juli 2002 til den 30. juni 2006 (Recuperación de poblaciones de Lince ibérico en Andalucía, Proyecto Life nº 02NAT/E/8609, Consejería de Medio Ambiente, Septiembre 2006), at det var vigtigt at prioritere forbindelsen mellem de forskellige områder, hvor bestanden af iberisk los holder til i nationalparken Doñana, da denne bestand består af små »territoriale grupper«, mellem hvilke de dyr, som spredes, vandrer.

30 Navnlig fremgår det af sagsakterne, at den vigtigste oprindelige gruppe af små iberiske losser findes i skovområderne i Coto del Rey i nationalparken Doñana og i Matasgordas i nationalparken Doñana. Ud fra denne gruppe har de unge iberiske losser to grundlæggende spredningslinjer, den ene mod nord, som krydser den asfalterede bivej, der forbinder Villamanrique de la Condesa med El Rocío, og en anden mod vest.

31 I november 2006 blev der etableret otte vildtpassager og to broer for at sikre, at den nævnte vej kan krydses, og således for at undgå, at vejen skulle blive en barriere som følge af udbygningen heraf til en regionalvej.

32 Ifølge en rapport fra WWF/Adena fra september 2007 (Informe sobre el camino agricola asfaltado Villamanrique de la Condesa (Sevilla) — El Rocío (Huelva)) har de vildtpassager, der er blevet etableret, ganske vist vist sig at være ubrugelige eller unødvendige som følge af konstruktionsfejl og manglende vedligeholdelse eller manglende gennemførelse af supplerende afhjælpende foranstaltninger.

33 Den tekniske rapport, som på bestilling fra Villamanrique de la Condesa kommune blev udarbejdet af konsulentfirmaet Inerco i november 2006 (Informe Técnico sobre las medidas correctoras adoptadas en las obras de adecuación del firme de la via Villamanrique — El Rocío (Sevilla — Huelva)), anfører, at antallet af vildtpassager, der går over den omhandlede vej, og deres konstruktion er blevet anset for at være tilpasset kendetegnene ved den forbindelsesvej, som de skal gøre det mulig at krydse. Deres funktion er kun nedsat i tilfælde af usædvanlige nedbørsmængder.

34 Forholdet er vel det — som Kommissionen har bemærket under henvisning til rapporten til opfølgning på, om de afhjælpende foranstaltninger iværksat på den asfalterede bivej, der forbinder Villamanrique de la Condesa med El Rocío (Informe de seguimiento de la eficacia de las medidas correctoras establecidas en el camino agrícola asfaltado Villamanrique de la Condesa — El Rocío, Junta de Andalucía Consejería de Medio Ambiente, 16 marzo de 2008), havde nogen virkning — at det kun har kunnet påvises, at den iberiske los brugte passagerne fire gange på et år, mellem marts 2006 og februar 2007, men realiteten er også, at den samlede anslåede bestand af iberisk los i Doñana-parkerne på dette tidspunkt end ikke var oppe på 50 individer. Af den endelige aktivitetsrapport, som er nævnt i nærværende doms præmis 29, ses det desuden, at der mellem de forskellige områder i Doñana-regionen påviseligt finder en udveksling af iberiske losser sted. Herved udtaler den nævnte opfølgningsrapport, at vildtpassagerne er dækket med tilstrækkelig vegetation til at anspore dyrene til at bruge dem, og at adgangsramperne til passagerne fuldt ud er brugbare for losserne.

35 Som anført i den nævnte endelige aktivitetsrapport er det endvidere på grund af indfangningen af 13 eksemplarer og af programmet til avl i fangenskab, at der blev født to unger af avlsdyr hidrørende fra henholdsvis bestanden i Andujar-Cardeña- og Doñana-regionen. Dette er et fremskridt i opretholdelsen af den aktuelle genetiske variabilitet.

36 På grundlag af det ovenstående kan det ikke ud fra et retligt synspunkt anses for tilstrækkeligt godtgjort, at gennemførelsen af projektet til udbygning af en bivej i sig selv har haft en reel virkning på opsplitningen af den iberiske los' habitat i Doñana-regionen.

37 Hvad angår påstanden om, at den iberiske los i denne region er udsat for en høj grad af risiko for sammenstød, efter at projektet til udbygning af bivejen er gennemført, skal følgende fastslås.

38 Kommissionen har henvist til udkastet til dokumentet med titlen »Bæredygtig mobilitet, trafiksikkerhed og bevaring af vilde dyr i Doñana-regionen« (Borrador, Movilidad sostenible, seguridad vial y conservación de la faune silvestre en la comarca de Doñana), som blev fremsendt af de spanske myndigheder den 18. december 2006, hvoraf følger, at sammenstød mellem iberiske losser og køretøjer er blevet en af de primære dødsårsager for de iberiske losser i Doñana-regionen og dermed en afgørende faktor for bestandens fremtidige overlevelse. Ifølge dette udkast havde to hovedfaktorer forværret denne situation, nemlig det stigende antal asfalterede veje, navnlig i det sidste årti af det tyvende århundrede, og den stigende trafik i hele regionen som følge af den stigende turistmæssige og kommercielle brug af hovedvejene og den øgede brug af asfalterede biveje.

39 Ifølge undersøgelsen, der nævnes i nærværende doms præmis 27, døde ti iberiske losser i Doñana-regionen som følge af sammenstød i perioden 2000-2003. Det står dog fast, at der i denne periode alene var én iberisk los, som døde ved sammenstød på bivejen, der forbinder Villamanrique de la Condesa med El Rocío.

40 I 2004 døde endnu en iberisk los på denne vej.

41 Det er imidlertid ubestridt, at ikke en eneste iberisk los siden iværksættelsen af de supplerende afhjælpende foranstaltninger i november 2004 er blevet påkørt på denne vej — i hvert fald ikke indtil afslutningen på den skriftlige forhandling ved Domstolen, som skete den 23. februar 2009.

42 Det skal herved bemærkes, at de nævnte afhjælpende foranstaltninger bestod i vedtagelsen af foranstaltninger, der tilskynder til lavere fart, skiltning og opsætning af et hegn til at holde hvirveldyr ude samt etablering af vildtpassager, broer og afløb.

43 Hvad angår foranstaltningerne, der tilskynder til lavere fart, og skiltningen fremgår det således af Inercos rapport, som er nævnt i nærværende doms præmis 33, at foranstaltningerne til at afholde folk fra at køre for stærkt, som de spanske myndigheder havde vedtaget, på den omhandlede bivej havde gjort det muligt at observere en væsentlig hastighedsnedsættelse i forhold til den registrerede hastighed nogle år tidligere.

44 Ikke desto mindre fremgår det af undersøgelsen om nationalparken Doñana fra 2006 (Estudio de 2006 del Parque Natural de Doñana), at gennemsnitshastigheden, som er registreret på denne bivej, overskrider de tilladte fartgrænser.

45 I denne forbindelse konkluder den i nærværende doms præmis 34 nævnte rapport, at, uanset at de iværksatte foranstaltninger for nærværende synes at give positive resultater, kan alle de nævnte foranstaltninger forbedres gennem fartkontrol og en mere intensiv vedligeholdelse af alle anordninger samt vedtagelse af nye foranstaltninger.

46 Hvad angår vildthegnet oplyses det i den i nærværende doms præmis 32 nævnte WWF/Adena-rapport, at hegnet ikke er blevet opsat langs hele bivejen, der forbinder

Villamanrique de la Condesa med El Rocío, da det mangler på den ene side over en strækning på ca. 3 km. Den iberiske los' adgang til vejen er således ikke blevet forhindret på denne strækning. Ifølge Inerco-rapporten, som nævnes i nærværende doms præmis 33 og 43, er opsætningen af det nævnte hegn fuldført, og de foranstaltninger, der er blevet vedtaget i denne henseende, skal anses for passende i forhold til de forfulgte formål, om end en kontrol af hegnene er nødvendig for at sikre, at de er ubeskadigede. Desuden følger det af rapporten, at åbningen af visse hegn ved et uheld undtagelsesvis havde gjort det muligt for vilde dyr at krydse vejen.

47 Den i nærværende doms præmis 34 og 45 nævnte opfølgningsrapport anfører, at hvad angår den del på 11 000 m af den nævnte bivej, som krydser nationalparken Doñana, er de første 9 300 m — svarende til skovområdet, der udgør et gunstigt habitat for den iberiske los — fuldstændigt afskærmet af et vildthegn på begge sider af kørebanen. Hvad angår de resterende 1 700 m er de ikke afskærmet, eftersom vejen går gennem et oversvømningsområde, der under store oversvømmelser tjener som vadested. Herudover findes der ikke dér nogen træ- eller buskvegetation, da jorden er udlagt til græsgang.

48 I øvrigt følger det af et dokument, som er udarbejdet på initiativ af Kongeriget Spaniens landsudvalg til naturbeskyttelse med titlen »Tekniske forskrifter for indretning af vildtpassager og perimetralhegn« (»Prescripciones técnicas para el diseño de pasos de fauna y vallados perimetrales«), som Kommissionen har henvist til, at der for den iberiske los anbefales trådhegn eller elektriske hegn, som skal være 2 meter høje. Det står dog fast, at det i den foreliggende sag omhandlede vildthegn svarer til de anbefalede specifikationer, og disse specifikationer er på ingen måde — i modsætning til hvad Kommissionen har gjort gældende i replikken — udelukket for veje, der har den omhandlede vejs karakteristika.

49 I øvrigt er det anført i den nævnte opfølgningsrapport, at der som afhjælpende foranstaltning i forbindelse med vildthegnene og med henblik på at gøre flugten nemmere for det tilfælde, at en iberisk los kommer ind på den omhandlede vej, langs hele hegnet er installeret et tilstrækkeligt antal flugtveje, som er koncentreret omkring

mulige adgangsveje, såsom kryds eller ved begyndelsen eller slutningen af hegn. Virkningen af disse flugtveje har dog endnu ikke kunnet efterprøves, eftersom hegnene har opfyldt deres funktion, og ingen losser har kunnet forcere dem.

50 Hvad angår vildthegn, broer og afløb henvises til nærværende doms præmis 32-34.

51 På baggrund af det anførte skal det ud fra en helhedsvurdering fastslås, at Kommissionen ikke har bevist, at gennemførelsen af projektet til udbygning af bivejen har medført, at den iberiske los er udsat for en høj grad af risiko for sammenstød.

52 Uanset at visse dele af sagsakterne synes at antyde, at situationen på hele Doñana-lokaliteten ikke kan være tilfredsstillende i forhold til kravene til bevaring af den iberiske los, navnlig på grund af det for dyr af denne prioriterede art relativt høje dødstal ved sammenstød, gør de for Domstolen fremlagte beviser det således ikke muligt at fastslå, at projektet til udbygning af bivejen som ledsaget af afhjælpende foranstaltninger i sig selv udgør et indgreb, der risikerer at føre til, at den iberiske los forsvinder fra den pågældende lokalitet, og følgelig risikerer at bringe denne lokalitets økologiske kendetegn i alvorlig fare.

53 Det første klagepunkt bør herefter forkastes.

Om det andet klagepunkt vedrørende den påståede tilsidesættelse af de forpligtelser, der påhviler Kongeriget Spanien i henhold til habitatdirektivets artikel 12, stk. 4

Parternes argumenter

54 Kommissionen har gjort gældende, at, uanset at de spanske myndigheder har anerkendt uforsætligt drab på tre iberiske losser på vejen, der forbinder Villamanrique de la Condesa med El Rocío, i henholdsvis 1996, 2002 og 2004, har de dog ikke indført en ordning med strengt tilsyn med de utilsigtede drab på iberiske losser på den omhandlede asfalterede vej, ligesom de ikke har iværksat de nødvendige bevaringsforanstaltninger med henblik på, at disse utilsigtede drab ikke får en væsentlig negativ virkning for nævnte beskyttede art.

55 Kongeriget Spanien har hertil svaret, at den har vedtaget foranstaltninger, som har vist sig at være passende og i drastisk grad reducerer risikoen for, at utilsigtede drab forekommer. Desuden har de spanske myndigheder sikret en tilfredsstillende opfølgning på de vedtagne foranstaltninger og foretaget undersøgelser af yderligere foranstaltninger, der måtte være endnu mere egnede i forhold til denne arts bevaring og forbedring.

Domstolens bemærkninger

56 I henhold til habitatdirektivets artikel 12, stk. 4, sammenholdt med bilag IV, litra a), hertil, indfører medlemsstaterne en ordning med tilsyn med bl.a. uforsætligt drab af iberiske losser. På grundlag af de indhentede oplysninger gennemfører

medlemsstaterne de yderligere undersøgelser eller træffer de bevaringsforanstaltninger, der er nødvendige for at sikre, at uforsætlige drab ikke får en væsentlig negativ virkning for de pågældende dyrearter.

57 Hvad angår indførelsen af en ordning med tilsyn af uforsætligt drab på iberiske losser skal det nævnes, at det af resuméet af den endelige aktivitetsrapport, som er omtalt i nærværende doms præmis 29, fremgår, at der er blevet oprettet en database i henhold til geografiske kriterier over tilfælde af iberiske lossers død af ikke-naturlige årsager, herunder på grund af sammenstød. På denne måde har man kunnet fastslå, hvilke områder i lossens udbredelsesområde der er farligst for den.

58 Vedrørende de nødvendige bevaringsforanstaltninger for at sikre, at de uforsætlige drab ikke får en væsentlig negativ virkning for den iberiske los, kan der i det væsentlige henvises til overvejelserne, som begrundede, at det første klagepunkt blev forkastet.

59 Som Kongeriget Spanien har gjort gældende, kan alene den omstændighed, at de spanske myndigheder har foretaget undersøgelser af yderligere foranstaltninger, der i endnu højere grad kan styrke artens bevarings- og forbedringsvilkår, ikke i det foreliggende tilfælde føre til at fastslå, at de vedtagne foranstaltninger ikke er passende i forhold til det mål i habitatdirektivets artikel 12, stk. 4, som konkret er anført i foregående præmis.

60 Det andet klagepunkt bør således også forkastes.

61 Det følger af det foregående, og uden at der herefter skal tages stilling til Kongeriget Spaniens formalitetsindsigelse i duplikken om, at det første klagepunkt er vagt og upræcist, at Kongeriget Spanien bør frifindes.

Sagens omkostninger

62 Ifølge procesreglementets artikel 69, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Kommissionen har tabt sagen og pålægges at betale sagens omkostninger i overensstemmelse med Kongeriget Spaniens påstand herom.

På grundlag af disse præmisser udtaler og bestemmer Domstolen (Fjerde Afdeling):

1) Kongeriget Spanien frifindes.

2) Europa-Kommissionen betaler sagens omkostninger.

Underskrifter